

AVRUPA'DA GÖÇ VE MÜLTECİ OLGUSU

DİASPORA ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Temmuz Raporu
Yazan: Zehra HOPYAR

AVRUPA'DA GÖÇ VE MÜLTECİ OLGUSU

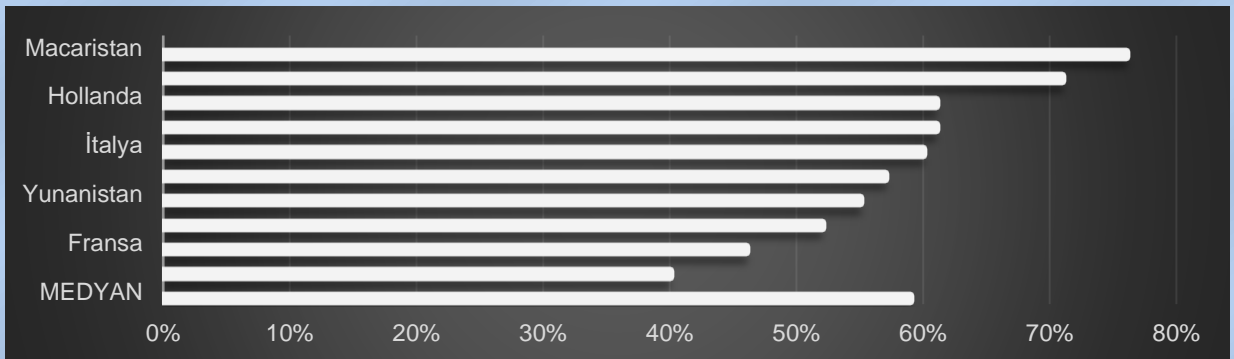
Çalışmada Avrupa'nın göç ve mülteci olgusu yaklaşımı bağlamında Pew Research Center'in hazırlamış olduğu rapordan ilgili noktalara yer verilerek Avrupa'nın mülteci krizine bakışını anlama girişimi sürdürülmektedir. Bunun yanında Avrupa Birliği'nin Türkiye ile yaptığı Geri kabul anlaşması'na yönelik süreç içerisindeki eleştirilerden bahsedilerek tarafların tutumları irdelenmektedir.

PEW RESEARCH CENTER(PEW)'IN TEMMUZ AYI ARAŞTIRMASI

Merkezi Washington'da bulunan Pew Research Center (PEW) mülteciler hakkında Avrupalıların ne düşündüğüne ilişkin bir anket çalışması yapmıştır.¹ 10 Avrupa Birliği (AB) ülkesinde yapılan araştırma sonucunda yayınlanan metin, mültecilerin zihinlerdeki yerini göstermektedir.

Keskin ideolojiler azınlıklar, farklılıklar ve ulusal kimlik bağlamında Avrupa'yı içeriden bölmektedir. Mültecilerin Avrupa yönündeki göç dalgası, kıtadaki aşırı sağ partilerin göçmen karşıtı eylemlerinde ve İngiltere'nin AB'den ayrılma kararı üzerindeki hararetli tartışmalarda belirgin rol oynamaktadır. Aynı zamanda Paris ve Brüksel'deki saldırılar terörizm hakkında toplumsal korkuyu harekete geçirmiştir. Son dönemde Avrupa'da yükselen aşırı sağ partilerin bundan beslenerek siyaset yürütmesi de mültecilere bakışı olumsuz yönde etkilemektedir. Söz konusu anket çalışması, mülteci krizi ile terörizm tehdidinin çoğu Avrupalının zihninde birbiriyle çok ilişkili olduğunu göstermektedir.

TABLO 1: MÜLTECİLER ÜLKEMİZDE TERÖRİZM ORANINI ARTIRACAK

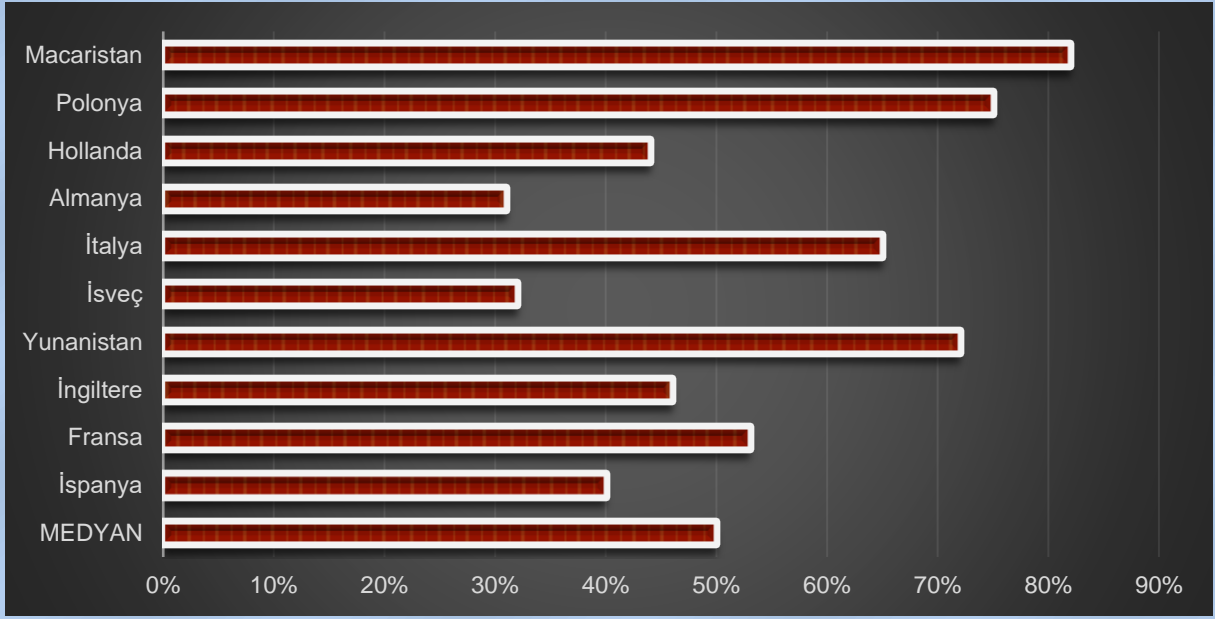

Kaynak:Pew Research Center

¹ "Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs", <http://www.pewglobal.org/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/>, Erişim Tarihi: 02.10.2016

Avrupa nüfusunun çoğunluğunu temsil eden 10 AB ülkesinin 8'inde artan mülteci oranının terör saldırılarının olasılığını yükselttiğini düşünenlerin oranı yüzde 50'nin üzerindedir. Bu görüşü paylaşanların oranları sırasıyla Macaristan'da yüzde 76, Polonya'da yüzde 71 ve Hollanda ile Almanya'da yüzde 61 olarak gözlenmektedir. Bunların yanında geçirmekte olduğumuz sene içinde terör saldırılarına maruz kalan Fransa'da ise halkın yüzde 46'sı mültecilerin ülkelerine gelmesinin terör tehlikesini artırdığına inanmaktadır.

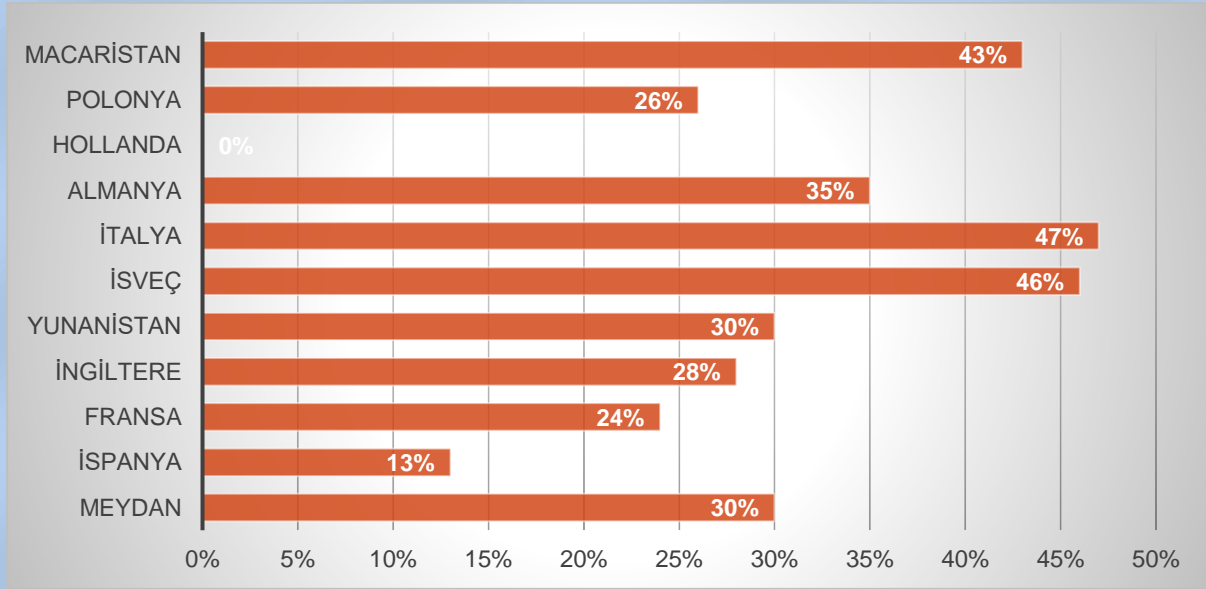
TABLO 2: MÜLTECİLER ÜLKEMİZ İÇİN BİR YÜK ÇÜNKÜ ONLAR BİZİM İŞLERİMİZİ VE SOSYAL YARDIMLARIMIZI ALIYOR

Kaynak:Pew Research Center

Söz konusu insanların mültecilerle ilgili taşıdıkları tek kaygının terörizmle ilgili olmadığı görülmektedir. Yukarıdaki tablo, mültecileri ülkeleri için ekonomik bir yük ve kendi hak alanlarına tecavüz eden kimseler olarak algıladıklarını ortaya koymaktadır. Anketin yapıldığı on ülke vatandaşının yarısı ve hatta daha fazlası kendilerinin sahip olduğu işleri ve sosyal yardımları mülteciler yüzünden kaybedeceklerini düşünmektedir. Bu inancı paylaşan ülkeler yüzde 82 ile Macaristan, yüzde 75 ile Polonya, yüzde 72 ile Yunanistan iken Almanya ve İsveç'te böyle düşünenlerin oranı sırasıyla yüzde 31 ve 32'de kalmaktadır. Almanya'da yüzde 59 İsveç'te yüzde 62, mültecilerin çalışma ve yetenekleri ile ülkelerine katkıda bulunacaklarını düşünmektedir.

TABLO 3: MÜLTECİLER SUÇLARLA İLGİLİ DİĞER GRUPLARA GÖRE DAHA FAZLA SORUMLU TUTULUR

Kaynak:Pew Research Center

Mültecilerin diğer gruplardan daha fazla suç işlemeye meyilli olduğunu düşünenlerin oranları sırasıyla yüzde 47 ile İtalya, yüzde 46 ile İsveç ve yüzde 43 ile Macaristan'dır.

Bununla ilişkili biçimde son yıllarda Suriye, Irak ve Afganistan gibi ülkelerden gelen mültecilerin Müslüman olmalarından kaynaklanan bir hoşnutsuzluk da yine araştırmaya yansıyan diğer başlıklar arasındadır.

Avrupa nüfusunda büyük yer kaplayan göçmenler, Avrupa'da yükselen aşırı sağdan olumsuz etkilenmektedir. 2015'ten bu yana durdurulamayan göç dalgası göçmenliğe güvenlik sorunu olarak yaklaşma algısını güçlendirmiştir. Göçmenlerin suç oranını artırdığı, gittikleri ülke insanının iş bulma imkânlarını olumsuz etkilediği, eğitim seviyesini düşürdükleri gibi ithamların Avrupa'da yeniden üretildiği görülmektedir. Bunun siyasete yansımaları olarak görülen aşırı sağ partilerin oylarındaki artış aslında toplumların yaşananlara nasıl baktığını anlatmakta ve yapılan anket çalışması gibi araştırmalarla desteklenmektedir.

Bu araştırmadaki kaygı noktalarından birinden yola çıkılarak "1 Euro Job" meselesine değinmek yerinde olacaktır. 1 Euro Job'lar AGENDA 2010 reformları kapsamında özellikle 25 yaş altındaki işsizleri çalışmaya özendirmek için kullanılan ve çalışılan işin saatlik ücretinin 1 Euro olduğu işlerdir. Bu sürecin en çok eleştirilen aşamalarından biri, 25 yaş altı işsizler söz konusu işlerden birini kabul etmedikleri takdirde almakta oldukları işsizlik yardımının da sona

endiriliyor olmasıdır. Bu durum Almanya'nın sosyal devlet yapısının sonuna geldiğinin kanıtlarından biri olarak görülerek bazı taraflarca eleştirilmektedir.²

Alman piyasasına yeni gelenler için bir sıçrama tahtası olarak adlandırılan “1 Euro Jobs” henüz öngörülemeyen etkileri noktasında uzmanları ikna edemediği de düşünülmektedir. Hazırlıksız yakalanılan mülteci krizine çözüm arayışına giren Almanya entegrasyon sürecini hızla devreye sokmuş ve bu yönde adımlar atmıştır. Bu duruma ekonomik bağlamdaki katkıyı ülkeye gelen mültecileri en hızlı ve kolay yol ile iş hayatına eklemeyerek yapmaktadır. Özellikle de uzun süren mültecilik başvurusu sürecinde ve bu süreçte düzenli bir işe başlayamayan mültecilerin karşılaştığı problemler çerçevesinde devlet 1 Euro Job'u çözüm olarak kullanmaktadır. Bavyera'daki binlerce mülteci için ana çözüm kapısı bu işler olmuştur. Yine Hannover'da çalışma hayatına yeni gireceklere bisiklet tamiri, bağışlanmış kıyafetleri ayırma, kreş çocuklarına eşlik etme gibi işlerin teklif edildiği gözlenmiştir.³ Bu noktada mültecilerin 1 Euro Job içerisindeki meslek gruplarına dağıtılırken göz önünde bulundurulmuş kriterler yeterince açık değildir. Bu açıklığın olmaması ve mültecilerin ağırlıklı çalıştığı iş alanları düşünüldüğünde zihinsel aktivitenin düşük fiziksel varlığın ağırlıklı biçimde ön planda tutulduğu işlerin tercih edilmesi ve bu noktada bir ayrımcılık olabileceği soru işaretiyle karşı karşıya kalınmaktadır.

Avusturya Dışişleri Bakanı Sebastian Kurz tarafından yapılan açıklamada yeni entegrasyon hukukunun bir parçası olarak mülteciler için düşük ücretli kolektif işler amaçladıklarından bahsetmiştir. Bu doğrultuda mülteciler saatlik ücreti 1 Euro olmak üzere haftalık 15 ila 30 saat arasında çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Eğer mülteciler bu işlerde çalışmayı reddederlerse hükümetin sağladığı yardımlarda düşüşle karşılaşacaklardır. Meslekler kamu alanlarının bakım ve onarımından oluşmaktadır. Almanca kursuna katılmamaları durumunda benzer yaptırımlarla karşılaşmaları mümkündür.⁴

GERİ KABUL ANLAŞMASI'NA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Mülteci krizinin ilk yıllarında takınılan “görmezden gelme” tavrının sonrasında sorumluluğu başka ülkelere yükleme şeklinde kendini göstermesi AB'nin diğer ülkelerle yaptığı geri kabul anlaşmaları ile sağlanmaktadır. Bu bağlamda 18 Mart tarihinde Türkiye ile AB arasında

² “1 Euro Shop -- 1 Euro Job”, <http://bianet.org/bianet/emek/52495-1-euro-shop-1-euro-job>, Erişim Tarihi: 02.10.2016.

³ “Germany puts refugees to work ... for one Euro”, <https://www.thelocal.de/jobs/article/germany-puts-refugees-to-work-for-one-euro>, Erişim Tarihi: 02.10.2016.

⁴ “Austria proposes obligatory 1 euro jobs for migrants”, <http://www.dailysabah.com/europe/2016/08/20/austria-proposes-obligatory-1-euro-jobs-for-migrants>, Erişim Tarihi: 02.10.2016.

imzalanan anlaşma ile mültecilerin Yunanistan üzerinden Türkiye'ye geri gönderilmesi düzenlenmektedir. 20 Mart'ta yürürlüğe giren anlaşma hem uygulanmasının önündeki zorluklar, hem de anlaşmanın uluslararası insan hakları hukukuna aykırı yaptırımları çokça eleştiri almaya devam etmektedir.

Kaynak: Doğan Haber Ajansı(DHA)

Bununla ilgili tepkilerin çoğu birkaç sene öncesine dayanmaktadır. Mülteci Hakları Koordinasyonunun *Türkiye ile AB Arasında İmza Edilen "Geri Kabul Antlaşması'na" Dair Tutum Belgesi* adlı belgede Helsinki Yurttaşlar Derneği (HYD), İnsan Hakları Derneği (İHD), İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD), Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL), Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der) ve Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ) bileşenlerinin imzaları bulunmaktadır. Koordinasyon, etkili tedbirlerin alınmadan onay ve uygulama sürecinin askıya alınması, tarafların şeffaflık kriterleri içinde davranması, hassas grup bireylerine daha özenli hareket edilmesi, geri gönderme merkezlerinin iyileştirilmesi gibi gerekliliklerin altı çizilmektedir.⁵

İmzalanan anlaşma çerçevesinde yaşanan insan hakları ihlallerini eleştiren Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Yunanistan adalarında çalışan personeli geri çekmesinin

⁵ "Türkiye ile AB Arasında İmza Edilen "Geri Kabul Antlaşması'na" Dair Tutum Belgesi", http://amnesty.org.tr/uploads/Docs/mhk_gerikabultutumbelgesi_web424.pdf, Erişim Tarihi: 10.10.2016.

ardından BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri de uluslararası hukuka aykırı olduğunu ifade etmiş ve anlaşmanın içeriğine ve uygulama sürecine ciddi eleştiriler getirmiştir.⁶

BM Mülteciler Yüksek Komiseri Filippo Grandi anlaşmanın hangi koşullar altında hangi yasalara bağlı olarak uygulanacağını şeffaf biçimde açıklanmamasından ciddi endişe duyduğunu ifade etmiştir.⁷

Uluslararası af örgütü de anlaşmanın kabul edilebilir olmadığını, anlaşmayı yasa dışı ve vicdansız olarak nitelendirmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin bu insanların bakımını ve korumasını sağlayacak yeterliliklere sahip olmadığını, sığınmacılara uzun vadede perspektif sunmadığını söyleyen af örgütü AB'yi de sorumluluk almaktan kaçınma ve yaşananlara duysuz kalma gibi gerekçelerle eleştirmektedir.⁸

Fransa merkezli uluslararası yardım kuruluşu Sınır Tanımayan Doktorlar (MSF) AB'nin imzaladığı mülteci anlaşmasına tepki göstererek bundan sonra Brüksel'den gelen yardımları kabul etmeyeceklerini açıklamıştır.⁹

Başka bir örnek ise Temmuz ayında iki Pakistanlı bir Afgan olmak üzere üç mültecinin Lüksemburg Mahkemesi aracılığıyla Avrupa Adalet Divanı'na başvurması şekline kendini göstermektedir.¹⁰

13-14 Mayıs'ta İstanbul'da "*Uluslararası Toplum ve Mülteciler: Sorumluluklar, İmkânlar, İnsan Hakları İhlalleri*" isimli kongrede mülteci anlaşması kapsamında insanların takas edilmesinin kabul edilebilir olmadığı ve bunun mülteci hukukunun çöküşü anlamına geldiği ifade edilmiştir. Yine anlaşmada vaat edilen paranın nereye harcanacağını açık şekilde ifade edilmediğinin eleştirisi yapılarak, verilecek mali desteğin ise mültecilerin temel haklara erişimi için kullanılması gerektiği önerisinde bulunulmuştur.¹¹

⁶ BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri: Mülteci anlaşması AB yasalarına aykırı, <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/14804/bm-insan-haklari-yukse-komiseri-multeci-anlasmasi-ab-yasalarina-aykiri>, Erişim Tarihi: 10.10.2016.

⁷ Sığınmacı anlaşması'na tepkiler büyüyor: İnsanlık dışı, <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201603091021378550-ab-turkiye-siginmaci-af-orgutu-bm-sinir-tanimayan-doktorlar/>, Erişim Tarihi: 10.10.2016.

⁸ Af Örgütü'nden mülteci anlaşmasına eleştiri, <http://www.dw.com/tr/af-%C3%B6rg%C3%BCt%C3%BCnden-m%C3%BClteci-anla%C5%9Fmas%C4%B1na-ele%C5%9Ftiri/a-19304024>, Erişim Tarihi: 10.10.2016.

⁹ MSF: Brüksel'in parasını istemiyoruz, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/06/160617_msf_ab_fon, Erişim Tarihi: 10.10.2016.

¹⁰ Refugees sue EU over Turkey deal, <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/06/13/refugees-sue-eu-over-turkey-deal/>, Erişim Tarihi: 10.10.2016.

¹¹ ICR Conference, <http://icrconference.org/>, Erişim Tarihi: 10.10.2016.

Yapılan mülteci anlaşmasında çok sayıda karanlık nokta olduğu ve onların kısa sürede berraklaştırılması gerektiği temel kabullerden birisi olarak görülmektedir. Uluslararası hukuk uyarınca, insan hakları temelli bir mülteci politikası geliştirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktayı tarafların dikkate alması ve süreci yeniden gözden geçirmesi beklenmektedir.

PEW'in araştırmasında görüldüğü gibi Avrupa'nın mültecilere bakış açısı çok değişkenli bir yapıdan oluşmaktadır. Fakat değişkenlerin çok sayıda olmasına rağmen insanların mültecileri "ötekileştirme ve istememe" gibi bir paydada buluşabildikleri görülmektedir. Bir seneyi aşkın süredir temel insan hakları bağlamında sınav veren Avrupa'nın sınavının daha da derinleştiğini söylemek mümkündür.